

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΔΕΥΤΕΡΑ
27 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

A1. Επειδή βλέπουμε κάθε πόλη να είναι κάποιου είδους κοινότητα και κάθε κοινότητα να έχει συσταθεί με σκοπό κάποιο αγαθό (γιατί για χάρη αυτού που φαίνεται αγαθό όλοι κάνουν τα πάντα), είναι φανερό ότι όλες (οι κοινότητες) έχουν ως στόχο τους κάποιο αγαθό, και προπάντων η κυριότερη απ' όλες και αυτή που περιέχει όλες τις άλλες έχει ως στόχο της το κυριότερο απ' όλα τα αγαθά. Αυτή είναι που ονομάζεται πόλη και η κοινωνία η πολιτική.

Επειδή όμως η πόλη ανήκει στα σύνθετα πράγματα, όπως ακριβώς καθετί άλλο που είναι βέβαια ένα όλον, αποτελούμενο όμως από πολλά μέρη, είναι φανερό ότι προηγουμένως πρέπει να αναζητήσουμε την έννοια πολίτης· γιατί η πόλη είναι ένα σύνολο πολιτών. Επομένως πρέπει να εξετάσουμε ποιον πρέπει να αποκαλούμε πολίτη και ποιος είναι πολίτης. Γιατί για την έννοια «πολίτης» υπάρχουν πολλές διαφορετικές απόψεις· δηλαδή δεν υπάρχει μια κοινή συμφωνία για το περιεχόμενο της έννοιας «πολίτης»· γιατί κάποιος που είναι πολίτης σε δημοκρατικό καθεστώς, πολλές φορές δεν είναι πολίτης σε ολιγαρχικό.

B1. Ο Αριστοτέλης, κατά την προσφιλή του συνήθεια, χρησιμοποιεί παραγωγικό συλλογισμό. Αρχίζει την έκθεσή του με μια γενική πρόταση: «πᾶσαν πόλιν ὀρῶμεν ... δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινός στοχάζονται» και ύστερα προχωράει στην εξέταση των επιμέρους περιπτώσεων. Πίστευε κατά βάθος ότι είναι κατά φύσιν να αναφερόμαστε πρώτα στα κοινά, στα γενικά θέματα, και ύστερα να περνούμε στα ειδικά, στα επιμέρους ζητήματα (τά περὶ ἕκαστον ἴδια).

Κατ' αυτόν τον τρόπο, λοιπόν, αναφέρει ότι κάθε κοινότητα συγκροτείται για κάτι αγαθό. Η πόλη, ως μορφή κοινότητας κι αυτή, έχει συγκροτηθεί με σκοπό το ανώτερο αγαθό, που είναι η αυτάρκεια και μέσω αυτής η ευδαιμονία, άρα η πόλη είναι η ανώτερη, η τελειότερη μορφή κοινωνίας.

B2. Για κάποιον που εξετάζει τα πολιτεύματα, είναι απαραίτητο να εξετάσει πρώτα τι είναι πόλη. Η πόλη όμως είναι ένα όλον, ένα σύνολο, που αποτελείται βέβαια από επιμέρους μέρη. Αυτά είναι οι πολίτες. Οι πολίτες, τα ζωντανά στοιχεία της πόλης, είναι αυτοί που τη συγκροτούν και την ορίζουν. Όμως, για το τι σημαίνει πολίτης δεν υπάρχουν κοινά ομολογούμενες απόψεις. Για τον λόγο αυτό ο Αριστοτέλης θέλει να ορίσει

και να οριοθετήσει το περιεχόμενο της έννοιας «πολίτης». Άλλωστε, με αυτόν τον τρόπο και με βάση την αναλυτική μέθοδο (ανάλυση μιας έννοιας στα στοιχεία που την αποτελούν) θα προσεγγίσει καλύτερα την έννοια πόλη, ώστε μετά να εξετάσει τα πολιτεύματα.

Ξεκινώντας, λοιπόν, αποφαιτικά «ποιος δεν είναι πολίτης», μας λέει ότι κριτήριο για να οριστεί κάποιος πολίτης δεν είναι ο τόπος κατοικίας (αφού και οι μέτοικοι και οι δούλοι έχουν κοινό τόπο κατοικίας με τους ελεύθερους πολίτες) ούτε είναι πολίτης αυτός που έχει μόνο και μόνο το δικαίωμα να εμφανίζεται στο δικαστήριο ως εναγόμενος ή ενάγων (γιατί αυτό το δικαίωμα το έχουν κάποιοι βάσει ειδικών συμφωνιών δίχως όμως θεωρούνται πολίτες). Κατά τον Αριστοτέλη, επομένως, πολίτης είναι αυτός που έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στην εξουσία, την πολιτική και τη δικαστική, που έχει δικαίωμα να λαμβάνει μέρος στα όργανα διοίκησης της πόλης και να αποκτά αξιώματα. Και πόλη είναι ένα σύνολο τέτοιων ανθρώπων, σύνολο όμως αρκετό ώστε να εξασφαλιστεί η αυτάρκεια και μέσω αυτής η ευδαιμονία.

B3. Μέσα στη λέξη «τέλεια» ο αρχαίος Έλληνας άκουγε καθαρά τη λέξη

«τέλος», λέξη που δήλωνε τον σκοπό για τον οποίο είναι πλασμένο κάτι, τον προορισμό του. Δεν δήλωνε η λέξη το τέλος με τη σημερινή έννοια, αλλά τη στιγμή της τελείωσης, της ολοκλήρωσης. Εδώ η λέξη λέγεται σε σχέση με την ολοκλήρωση του εξελικτικού κύκλου (οικία – κώμη – πόλις)· άρα η στιγμή της ολοκλήρωσης έρχεται με το τέλος της εξέλιξης.

Η πόλη, επιπλέον, υπάρχει εκ φύσεως, δηλαδή οι άνθρωποι οδηγήθηκαν στη δημιουργία της εκ φύσεως και όχι από κάποιον εξωτερικό καταναγκασμό. Όπως λέει ο Αριστοτέλης, η πόλη είναι η τελική μορφή των πρώτων κοινωνιών (οικίας και κώμης). Φύση ενός πράγματος είναι η μορφή που αυτό παίρνει όταν ολοκληρώνεται, όταν αποκτά την τελική του μορφή. Επομένως η πόλη είναι τέλος (τελική μορφή), η φύση είναι τέλος (τελική μορφή), άρα η πόλη είναι φυσική ύπαρξη.

B4. Η απάντηση βρίσκεται στο σχολικό βιβλίο, σελ. 179 «Πρέπει να έχουμε από τώρα υπόψη μας ... έξω από την πόλιν».

B5. ενόραση: όρῶμεν
σύσταση:
συνεστηκυῖα
κατάσχεση:
περιέχουσα
σύγκλητος:
καλουμένη
κειμήλιο:
συγκειμένων
σκόπιμος:
ἐπισκοποῦντι
άρχοντας:
ὀλιγαρχία
άφαντος:
φανερὸν ρητό:
λέγομεν άφιξη:
ίκανόν

Γ1. Δεν καταγγέλλεται, λοιπόν, τίποτα από κάποιους μέτοικους και ακολούθους για τα αγάλματα του Ερμή, αλλά (καταγγέλλεται) ότι έχουν γίνει σπασίματα άλλων αγαλμάτων προηγουμένως από νεότερους με διάθεση για διασκέδαση και οίνοποσία, και συνάμα ότι γίνονται τα μυστήρια στα σπίτια για ύβρη· για αυτά κατηγορούσαν και τον Αλκιβιάδη. Και έχοντας αυτά υπόψιν αυτοί που δυσανασχετούσαν πάρα πολύ με τον Αλκιβιάδη επειδή τους ήταν εμπόδιο στο να κυβερνήσουν με σιγουριά το δήμο, και νομίζοντας ότι, αν διώξουν αυτόν, θα είναι πρώτοι, τα μεγαλοποιούσαν αυτά και φώναζαν ότι το σπάσιμο των αγαλμάτων του Ερμή και τα μυστήρια έγιναν για την κατάλυση της δημοκρατίας και όλα έγιναν μ' εκείνον, λέγοντας στο τέλος ως απόδειξη την άλλη μη δημοκρατική παρανομία του στις ασχολίες του.

Γ2. τινών:

τινά

ὕβρει:

ὕβριν

ὄντι:

οὖσι(ν)

μάλιστα

: μάλα

ἐπητιῶντο: ἐπαιτιῶ

ὕπολαμβάνοντες: ὑποληφθεῖσι(ν)

ἐξελάσειαν:

ἐξελῶεν

ἐβόων: βοᾶν

εἶη: ἔσται

ἐπράχθη: πεπράχθω

Γ3α. περί τῶν Ἑρμῶν: εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο

«μηνύεται»

ὕπο νεωτέρων: εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο

«γεγεννημένοι»

τα μυστήρια: υποκείμενο στο «ποιεῖται», αττική σύνταξη

τόν Ἀλκιβιάδην: αντικείμενο στο

«ἐπητιῶντο» δήμου: γενική

αντικειμενική στο «καταλύσει» αὐτοῦ:

γενική υποκειμενική στο «παρανομίαν»

Γ3β. Υπόθεση: εἰ αὐτόν ἐξελάσειαν

Απόδοση: πρῶτοι ἄν εἶναι

Ἔχουμε υποθετικό λόγο τεθειμένο σε πλάγιο λόγο. Σε ευθύ λόγο γίνεται:

Υπόθεση: εἰ αὐτόν ἐξελάσαιμεν (εἰ + ευκτική) Απόδοση: πρῶτοι ἄν εἶημεν (δυνητική ευκτική) Δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.